

Anglia erdőségei.

Irta: *Várnai Sándor.*

Egy nagy és értékes angol kiadványból, mely most hagyta el a sajtót: „The Trees of Great Britain and Ireland“ (Anglia és Írország fái) czimmal, meglepetve látjuk, hogy miután a szerzők, *Elwes* és dr. *Henry*, végigmentek a kontinens minden országán, azonkívül az északamerikai Egyesült-Államok, Kanada, Japán, Khina, Nyugat-Szibéria és Chili fáin, végül azt konstatálják, hogy az egyesült királyság nagyobb számával bír a mérsékelt égöv élőfáinak, mint bármely más ország. Pedig Angliában az erdők százaléka az egész ország területéhez viszonyítva sokkal csekélyebb, mint Európában bárhol, nem is szólva az erdők elhanyagolt állapotáról. Csakhogy az angol fakultúra nem egyuttal erdőkultúra — lényeges különbség van az erdőgazdálkodás, mint jövedelmező gazdálkodási ág üzése és a tisztán botanikai érdekességű diszfák kultiválása közt. Ez a különbség fejt meg az ellenmondást a konstatált két tény közt.

Mindamellettt azért nem szabad kicsinyelni azt a rendkívüli szolgálatot, melyet az angol fatenyésztés, élén a két tudós társasággal, az angol és skót királyi fatenyésztő társasággal az erdőgazdaság jövője érdekében teljesített. Az ő buzgalmuk tette lehetővé, hogy gyűjtőket küldjenek szét a világ minden részébe, hogy az exotikus fákkal tett kísérletek alapján ma már biztos véleményt lehessen formálni a fák értékéről az angol erdőkultúra szempontjából.

És valóban Anglia nagy mértékben veszi igénybe ma az exotikus fajokat új erdőültetvényeinél. Ennek köszönheti általán elterjedt *szilfáit* s az angol parkrészek legjellegzetesebb élőfáit, az *édes gesztenyét*, *lőgesztenyét* és *sycamort*. Mind a négy az angol faművelők buzgalmának köszönheti mai elterjedését, ugyanarra, hogy az angol szilfa (*Ulmus campestris*) sok helyt annyira uralja tömött lombzatával a tájat, hogy az idegen szinte az angol erdők legősbibb természetes diszének vélné. Pedig a fa idegen eredete kétségtelen abból a tényből, hogy nincs hiteles adat arra, hogy érett magvakat teremjen Angliában, bár minden évben szabadon virágzik. Mint Déli- vagy Közép-Európa honosa, úgy látszik, szárazabb atmoszférát s több nyári hőséget igényel,

hogy termőmagvakat hozzon. Ezt a mulasztást azonban kárpótolja gyökérsarjai bámulatos bőségével, amely által oly dusan szaporodik, hogy, mint megjegyztük, képes volna Anglia nagy részét szakadatlan szilfaerdővé változtatni. Ami az eredeti angol honos szilfát, az „*Ulmus montana*“-t illeti, az botanikailag csak kevésbé különbözik az előbbitől, azonban nem hajt gyökérsarjakat s kizárólag magról tenyészik.

Mindezeknek a fáknek, az angol szilfának, a spanyol gesztenyének és a sycamornak meghonosítása a római foglalás idejére tehető. Azt hiszik, hogy midőn Julius Cäsar a brit erdőségekben a „*fagus*“ hiányát említi, nem a bükköt érti alatta, amelynek maradványait azóta már Essexben, Norfolkban tertiär utáni képződményekben is fölfedezték, hanem a görög *φίγγος*-t, melylyel Theophrastus valószínűleg az édes gesztenyét jelzi, mint ehető gyümölcsű fát (*φαγείν* = enni), bár Liddel és Scott inkább a tölgy egy nemére (*Quercus esculus*) gondolnak e név alatt.

Ami a *lógesztenyét* illeti, mely ipari fának értéktelen, de mint disz megbecsülhetetlen, az egész a XVII. századig ismeretlen volt Nyugat-Európában, daczára annak, hogy egy más faj sem alkalmazkodik annyira Anglia hűvös talajához és nedves levegőjéhez, ami annál figyelemreméltóbb, mert vadon sehol sem fordul elő, kivéve Észak-Görögország és Albánia kopár hegyeit.

Ha, mint mondtuk, fennforog annak a lehetősége, hogy bizonyos feltételek mellett egész Közép- és Dél-Anglia egyetlen szilfaerdővé változzék, úgy viszont északi Angliát és a skót Alföldet épp oly könnyen elboríthatná a hegyi juhar, oly gazdagon szórja ez az erőteljes fa magvait és oly dusan csiráznak ki a magvak. Pedig tulajdonképp a juhar sem angol fa, hanem a közép-európai és nyugat-ázsiai heglánczok terméke. De bár különösen Észak-Angliában régóta tenyésztik diszül, fáját mindezt ideig alig becsülték, csak az utóbbi években lett hirtelen keresett czikke kalikó- és juta-gyárakban redőnyök czéljaira. Most a nagy, egyenes növésű törzsek magasabb árakat érnek el, mint bármely más angol fa, kivéve a keleti vidékek ritka „barna“-tölgyét; egy köbláb ára 3—5 shilling. Nemrég egy szép szálért egy kereskedő a lábán 50 fontot kínált, de nem adták.

Bár Dél-Angliában otthonos, de északon az idegen fák közé

soroztatik a *bükk* és *hárs*. Pedig Skóciában a legszebb példányok találhatók ezekből. A híres Newbattle apátsági bükk, Dalkeith mellett, ha nem is a legmagasabb, de valószínűleg legnagyobb a világon. *Elwes* megmérte 1904-ben és úgy találta, hogy magassága 105 láb, a kerülete, 5 lábnyira a földtől, legkeskenyebb részén $21\frac{1}{2}$ láb. Hetven évvel ezelőtt, mikor Loudon megmérte, magassága 88 láb volt, átmérője pedig 9 láb, azaz 27 láb kerületű, bár Loudon nem említi, hogy a földtől mily magasságban vette föl az átmérőt. Külön állva, száraz alluviumos, jól védett sík területen ez a nemes fa koronáját négyszáz lábnyira (Loudon idejében háromszáz lábnyira) terjeszti ki s alsó ágai már gyökeret eresztettek s 30—40 láb magas fákká nőttek. Hogy fogalmat alkothassunk roppant terjedelméről, lombozata közé kell hatolnunk, ahol óriási törzse olyan, mint egy faragott szürke márványoszlop.

Semmi sem igazolja tehát Anglia erdősítésénél az idegen fajok ellen indított irtóharcot, amilyen a gesztenye-, a hegyi juhar, a szil-, a norvég juharfa stb. Sőt, mint láttuk, Anglia az idegen fanemek némelyikének legszebb példányait mutatja fel, amilyenekkel eredeti hazájukban nem találkozunk. A legmagasabb ismert örökzöld tölgy is, mely 90 láb magas, Angliában nőtt, Rosennában.

Igaz, hogy keményfák tekintetében Anglia eredeti fáival, bár ezeknek névsora rövid, nem mérközhetik a mérsékelt égöv egy vidéke sem. Az angol *tölgy* és *kőris*, ha jó növésű, legjobb a világon s ide sorozhatjuk a szilfát, bükkfát, nyár- és fűzfát is, melyek elsőrendűek. De itt véget is ér a lista, hacsak még az éget és nyirt nem vesszük figyelembe. Az angol ipar azonban túlnyomólag, vagyis legalább 80—90 százalékig a tűlevelű fákra támaszkodik. Ilyen pedig csak egy belhoni faja van Angliának, mert az eddig ugyanabba a csoportba számított taxust nem jöhet szóba, ugyszintén a *juniperus* sem, mely csupán csak cserje. A skót fenyő, mely szépségre egy más tűlevelűnek sem enged, kitünő anyagot szolgáltat ugyan érett, azaz 80—90 éves korában, ámde ezen kor elérése előtt keveset ér s még ha elérte e kort sem fizetik oly drágán, mint pl. a vörös fenyőt.

